

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

II Всеукраїнської науково-практичної конференції
студентів, аспірантів та молодих науковців
«СУЧАСНИЙ МАСОВОКОМУНІКАЦІЙНИЙ ПРОСТІР:
ІСТОРІЯ, РЕАЛІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ»

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
КАФЕДРА ЖУРНАЛІСТИКИ ТА ФІЛОЛОГІЇ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

II Всеукраїнської науково-практичної конференції
студентів, аспірантів та молодих науковців
«СУЧАСНИЙ МАСОВОКОМУНІКАЦІЙНИЙ ПРОСТІР:
ІСТОРИЯ, РЕАЛІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ»

Суми, 25–26 травня 2023 р.

УДК 007 : 304 : 070

3641 **Збірник наукових праць** II Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих науковців «Сучасний масовокомунікаційний простір: історія, реалії, перспективи». Суми : Сумський державний університет, 2023. 114 с.

До збірника увійшли наукові дослідження молодих науковців, аспірантів та студентів, учасників II Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих науковців. Дослідження пов'язані з комплексною програмою науково-дослідних робіт СумДУ, безпосередньо з науковим напрямом досліджень кафедри журналістики та філології у межах теми «Сучасний масовокомунікаційний простір: історія, реалії, перспективи».

Для викладачів, учителів, науковців, аспірантів, докторантів, студентів та інших зацікавлених осіб.

3641 **Collection of scientific works** of the II All-Ukrainian scientific and practical conference of students, postgraduates and young scientists «Contemporary mass communication space: history, realities, prospects». Sumy : Sumy State University, 2023. – 114 p.

The collection includes scientific materials of young scientists, postgraduates and students, participants of the II All-Ukrainian scientific and practical conference of students, postgraduates and young scientists. The studies are related to the comprehensive program of research works of Sumy State University, directly with the scientific direction of research of the department of journalism and philology within the framework of the topic «Contemporary mass communication space: history, realities, prospects».

For lecturers, teachers, scientists, graduate students, doctoral students, students and other interested persons.

РЕДКОЛЕГІЯ: *Володимир Садівничий*, д-р наук із соц. комунік., голова; *Ірина Жиленко*, д-р філол. наук, заст. голови; *Тетяна Ковальова*, канд. наук із соц. комунік.; *Інна Сипченко*, канд. наук із соц. комунік.; *Ярослав Яненко*, д-р наук із соц. комунік.

EDITORS: *Volodymyr Sadivnychy*, D. Sc. (Social Communications), head; *Iryna Zhylenko*, D. Sc. (Philology), deputy head; *Tetiana Kovalova*, PhD (Social Communications); *Inna Sypchenko*, PhD (Social Communications); *Yaroslav Yanenko*, D. Sc. (Social Communications).

*Матеріали друкуються в авторській редакції.
The materials are printed in the author's editorial office.*

ІЗ ВДЯЧНІСТЮ ГЕРОЯМ:

**солдатам та офіцерам Збройних Сил України,
територіальної оборони та добровольчих формувань
за можливість в умовах війни
проводити навчальний процес та займатися наукою!**

**ВІРИМО В УКРАЇНУ!
БУДУЄМО ОСВІЧЕНУ УКРАЇНУ!**

ДОРЕЧНІСТЬ ПРОЯВІВ АВТОРСТВА У МЕДІАТЕКСТІ

Олена Іщенко,

доктор філософії з філології, асистентка, Сумський державний університет;

Анна Оропай,

студентка, Сумський державний університет

У статті проаналізовано особливості проявів авторства у медіатексті на матеріалі публікацій «Радіо Свобода. Україна» та «Суспільне. Новини», які були опубліковані у період з вересня-жовтня 2022 року. Зазначено, що проявами авторства є лексичні конструкції з емоційним забарвленням, чітко окреслені думки журналіста, ті формулювання, які позначають присутність творця в тексті. З'ясовано: розглянуті матеріали містять маркери присутності автора, які не порушують жанрову специфіку та архітектуру медіатексту.

Ключові слова: *автор, прояви авторства, медіатекст, інтернет-видання, інформаційний телеканал.*

APPROPRIATENESS OF MANIFESTATIONS OF AUTHORSHIP IN MEDIA TEXT

Olena Ishchenko,

PhD in Philology, Lecturer, Sumy State University;

Anna Oropai,

student, Sumy State University

The article analyzes the peculiarities of the manifestations of authorship in the media text based on the material of the publications of "Radio Svoboda. Ukraine" and "Suspilne. News", which were published in the period from September to October 2022. It is noted that manifestations of authorship are lexical constructions with an emotional color, clearly defined thoughts of the journalist, those formulations that indicate the presence of the creator in the text. It was clarified: the reviewed materials contain markers of the author's presence that do not violate the genre specificity and architecture of the media text.

Keywords: *author, manifestations of authorship, media text, internet publication, informational TV channel.*

Текст не може з'явитися без авторства. Людина, яка пише, має намір передати свої думки в маси, донести своє конкретне бачення світу, що є причиною важливості її ролі в тексті, а тим більше у медіатексті. Цей тип має на меті, в першу чергу, інформування, тому від заангажованості автора залежить те, у якому стані факти реального життя дійдуть до читача. Властиве особі суб'єктивне сприйняття та відтворення дійсності негативно впливає на текст, що має створювати багатогранний образ реальності. Також публікації ЗМІ повинні відповідати журналістським стандартам, одними з яких є баланс думок, достовірність, відокремленість фактів від коментарів.

За час повномасштабного вторгнення Росії в Україну питання доречності авторських проявів у текстах медіа, а особливо у текстах інформаційних жанрів, є у кожного свідомого споживача контенту. В описаних вище умовах, недоречні вияви у тексті позицій журналіста можуть нашкодити.

Мета нашої розвідки: розглянути доречність проявів авторства у медіатекстах таких ЗМІ як «Радіо Свобода. Україна» та «Суспільне. Новини» за вересень-жовтень 2022 року.

«Радіо Свобода. Україна» – це інтернет-видання та радіостанція, що позиціонує себе некомерційним медіа, що має на меті доносити неупереджену інформації.

Нами було проаналізовано матеріали за період вересень-жовтень 2022 року. До цього дослідження були включені новини та статті за різними тематиками, представленими на сайті.

Першим розглянемо розділ новин. Матеріал для аналізу має назву «ЗСУ повідомили про провали штурму військ РФ на кількох напрямках» від 1 вересня 2022 року [1]. Текст є новинним та має лише доносити інформацію, без її коментування. У матеріалі є посилання на джерело інформації («Згідно з повідомленням...», «...підсумували в Генштабі ЗСУ»). Медіатекст передає для аудиторії повідомлення, мовними конструкціями підкреслює цей факт. Наступний матеріал під назвою «Довіряють ЗСУ, вірять у перемогу і дивляться із надією у майбутнє – соціологи про українців» було опубліковано 15 вересня 2022 року [2]. Заголовок використовує позитивно забарвлені слова та вирази «довіряють», «вірять», «дивляться з надією», що могло б бути проявом ставлення автора до ситуації, але далі ми бачимо посилання на тих, кому належить висловлювання. Знову маємо такі лексеми, що вказують на посилання («...йдеться у результатах соціопитування...», «...вказують соціологи», «...йдеться у дослідженні», «Соціологи кажуть...», «...вказано в дослідженні»). Всі емоційно забарвлені слова належать джерелу цієї новини, а не самому журналісту. Матеріал з назвою «Путін підтвердив завдання РФ масованих ударів по Україні, зокрема по об'єктах енергетики» було опубліковано 10 жовтня 2022 року [3]. Текст містить представлення позицій обох сторін – України та Росії. Щодо промови Путіна В. В., було зазначено посилання на його слова («...сказав Путін, якого цитує російська агенція «Интерфакс»»). Виокремлення джерела інформації про ситуацію з української сторони також присутні («За даними головнокомандувача Збройних сил України Валерія Залужного...», «У ДСНС повідомили...»). Текст на тему, що є заповненою емоційною лексикою, був написаний неупереджено з посиланнями та висвітленням позицій обох країн. 22 жовтня 2022 року було опубліковано матеріал під назвою «Борис Джонсон отримав підтримку депутатів для участі у виборах – ЗМІ» [4]. У заголовку не використано жодних емоційних лексичних утворень, а констатується факт. Новинний текст посилається на джерело інформації – британські медіа («Про це повідомили журналісти The Sunday Times Тім Шипман та BBC – Кріс Мейсон, а також телеканал Sky News із посиланням на джерела в оточенні Джонсона», «За підрахунками BBC...»). Щодо сумніви у факті кількості прихильників, автор також конкретно пояснює, кому ці думки належать («Прихильники Сунака висловили сумніви щодо...»). У підсумку, новинні матеріали від «Радіо Свобода. Україна» не містять недоречних авторських проявів та виконують функцію інформаційного жанру – повідомляти, ознайомлювати.

Розглянемо також публікації з теми «Політика». Матеріал під назвою «Війна буде на території Росії? Експерти пояснюють статтю Залужного і Забродського» було опубліковано 8 вересня 2022 року [5]. Текст є оглядовим, тому, крім фактажу, представлені думки експертів. Це виражено й у лексичних формуваннях («На думку політолога...», «...головний редактор видання «Новинарня» Дмитро Лиховій пов'язує...», «...відзначає комунікаційник Роман Вибрановський», «...зазначає філософ Володимир Єрмоленко», «...на думку директора Центру досліджень армії, конверсії та роззброєння...», «...народний депутат та член парламентського комітету з питань нацбезпеки і оборони Сергій Рахманін впевнений...»). Матеріал більше передає думку суспільства та лідерів думок, тому більша частина емоційно забарвленої лексики належить їм, а не автору. Творець тексту лише передає думку загалу та експертів, не займаючи нічиєї сторони, не висловлюючи свою думку. Наступний матеріал має назву «Віталій Портников: Інструмент шантажу. Нова роль Криму», було опублікований 13 жовтня 2022 року [6]. Текст належить рубриці медіа «Точка зору». Про неї «Радіо Свобода. Україна» зазначає наступне: «Думки, висловлені в рубриці «Точка зору», передають погляди самих авторів і не конче відображають позицію Радіо Свобода». Журналістом використані такі прояви авторства, як емоційна лексика («...ролі «збирача земель» загиблої імперії», «...остаточного демонтажу залишків російського правосуддя», «...сидітиме з ошелешеним виразом обличчя», «таємні бажання російського правителя», «немає жодних «червоних ліній»», «тривалого й міцного миру», «тривалої та кровопролитної війни», «інфантильними ілюзіями», «вкраденими»), припущення («...можливої поразки путінського режиму...»), риторичні запитання («Чому безпека Криму має турбувати російського президента більше, ніж безпека Белгорода?», «Як можна повірити в таку містифікацію?» тощо). Матеріал має чітко виражену авторську думку та ставлення до проблеми, але назвати його нав'язливим не можна, адже текст не претендує на об'єктивність та неупередженість суджень, про що нам повідомляє опис рубрики «Точка зору», де його опубліковано. Отже, статті на політичну тематику від «Радіо Свобода. Україна» не мають порушень щодо проявів авторства, бо використані елементи не суперечать жанрам, у яких вони вжиті та чітко окреслюють, що є виключно думкою творця тексту.

«Суспільне. Новини» – це загальноукраїнський суспільний інформаційний телеканал та інтернет-ЗМІ, що мають у підпорядкуванні вебсайт, сторінки у таких соціальних мережах як Facebook, Twitter, Instagram, You Tube, Viber та Telegram, а також мобільний застосунок. Власником медіа є Національна суспільна телерадіокомпанія України.

Для дослідження було обрано матеріали за період вересень-жовтень 2022 року та такі зазначені на сторінці рубрики як «Новини» та «Тексти».

Розглянемо новинний сегмент медіа. Перший матеріал має назву «ЄС відкриває у Польщі медичний евакуаційний хаб для українських пацієнтів», що опублікований 1 вересня 2022 року

[7]. Текст має автора – Богдана Красовського. Журналіст посиляється на джерела інформації, виражаючи це через лексичні конструкції («...йдеться на сайті...», «...сказав Янез Ленарчич»), використовує медичні терміни («скринінг захворювань», «вакцинація» тощо). Автор змальовує та описує роботу та організацію, його власного ставлення не прописано. Тобто матеріал має новинний характер без жодних порушень доречності авторства. Посилання на експертів та часткове використання професійної медичної лексики надає можливість більше зрозуміти публікацію. Медіатекст під назвою «Старший син королеви Єлизавети принц Чарльз став королем» було опубліковано 8 вересня 2022 року [8]. Він має автора – Ярослава Прищепу. Матеріал переповідає публікацію BBC, на що йде посилання як у звичайному, так і у мовному форматі («пише видання», «зазначає BBC» тощо). Через тематику використано специфічну термінологію («королева-консорт», «члени Таємної ради» тощо). Текст є новинним, інформує про подію у Великій Британії та більш розлого розповідає про зміни, які ця ситуація принесе. У підсумку, публікації з розділу «Новини» від «Суспільне. Новини» не мають порушень щодо проявів авторства, чітко виконують свою роль у інформаційному просторі.

Рубрика «Тексти» на сайт «Суспільне. Новини» містить переважно інтерв'ю, розслідування, аналітику, репортажі та пояснення. Перший матеріал має назву «“Де мій Віталік?”». Три історії про воєнні злочини росіян в Україні та чому вони загрожують світовій безпеці» та був опублікований 3 вересня 2022 року [9]. Текст колегіальний. Творці матеріалу використовують наведення конкретних фактів («...на початок липня від 24 лютого було підтверджено 4889 випадків загибелі та 6263 випадки поранення цивільних»), посиляються на джерела («За даними ООН...», «...кажуть в організації»). Та художній тип оповіді з деталями, чіткими паузами в розповіді, епітетами дійсно створюють точну й емоційно наповнену реальність («В одному з будинків на Черкащині на підлогу падає велика металева миска. Дворічна Анастасія, яка це чує, починає кричати. Її не можуть заспокоїти ні тато з мамою, ані старший братик», «Він потім згадував, що погода була хмарною, аж раптом хмари прорізало сонячне проміння й освітило фарватер. Глибина там сягає восьми метрів, але пірнальник побачив на дні спочатку яскраві плями – червоно-білі рукави чоловічої куртки, а відтак — зв'язану людину з гирею на ногах», «Перед тим, як увійти, завжди чистив взуття, щоб показати парафіянам: треба жити звичним життям навіть у таких складних обставинах. Раптом відчув, що позаду хтось стоїть. Це була людина у військовій формі й балаклаві, а поряд інші – в медичних масках. Сергій Чудинович все зрозумів. Його посадили в машину і повезли “на розмову”. З кожною хвилиною розмова ставала все жорсткішою»). Такий опис дає читачеві можливість перенестися до подій тексту, відчуті з ним зв'язок. Матеріал з назвою «Проти хіджабу. Чому спалахнули протести в Ірані й чи зможуть іранки вибороти собі права» було опубліковано 26 вересня 2022 року [10]. Написаний він Оленою Куренко, що пояснює події в Ірані. Авторка бере за основу коментарі експертів та дані від

іноземних ЗМІ («...так на наше прохання пояснити суть протестів відповідає Жасмін Ремзі, заступниця директора Іранського центру прав людини», «Як розповів ВВС один з представників “поліції моралі”...»). Ставлення автора до предмету мовлення можна побачити через використання таких лексем як «так звана “поліція моралі”», «які, на їхню думку, одягнені неналежним чином», «мовляв, “докази демонструють, що з боку поліції не було недбалості чи неналежної поведінки”». Та висвітлена позиція й іншої сторони конфлікту, надані посилання на підтвердження написаного. Хоча ми бачимо ставлення журналістки до події, вона не ігнорує протилежні думки, що допомагає тексту не порушувати стандарт неупередженості. Таким чином у рубриці «Тексти» не присутні порушення щодо предмету нашого дослідження, всі вияви є вмотивованими та допустимими у жанрі, де використані, окрім неточності з вказуванням приналежності слів у матеріалі під назвою «“Вони довго мріяли про дитину”. Спогади про подружжя, яке загинуло в Києві від удару дрону-камікадзе».

Дослідивши матеріали «Радіо Свобода. Україна» та «Суспільне. Новини», можемо сказати, що більша частина текстів має доречні прояви авторства. Найчастіше це використання емоційно забарвленої лексики з метою привернення уваги до матеріалу (коли використовується в заголовку), його тематики, питань у ньому піднятих (у самому тексті). Можемо до них віднести й художній тип оповіді, що має характерні паузи, виділені синтаксично. Лише у трьох матеріалах було використано думку автора, його ставлення до питання. Головною умовою є конкретне розуміння читачем чи редакцією медіа, що саме вони читають чи пишуть. Контроль щодо суб’єктивної модальності текстів є необхідним та реальним у виконанні, що дає можливість відділити факти від суджень творця матеріалу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. ЗСУ повідомили про провали штурму військ РФ на кількох напрямках. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-genshtab-zsu-zvedennia/32014383.html> (дата звернення: 16.12.2022).
2. Довіряють ЗСУ, вірять у перемогу і дивляться із надією у майбутнє – соціологи про українців. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-ukrayintsi-vira-peremogapopytuvannia/32035029.html> (дата звернення: 16.12.2022).
3. Путін підтвердив завдання РФ масованих ударів по Україні, зокрема по об’єктах енергетики. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-putin-ataka-pidverdzhennya/32073324.html> (дата звернення: 16.12.2022).
4. Борис Джонсон отримав підтримку депутатів для участі у виборах – ЗМІ. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-dzhonson-brytaniya-uriad/32096274.html> (дата звернення: 16.12.2022).

5. Війна буде на території Росії? Експерти пояснюють статтю Залужного і Забродського. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/stattia-zaluzhnyi-zabrodskyi-viyna/32024032.html> (дата звернення: 16.12.2022).
6. Портников В. Інструмент шантажу. Нова роль Криму. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/vitaliy-portnykov-krym-ukraina-viyna-shantazh/32080474.html> (дата звернення: 16.12.2022).
7. Грасовський Б. ЄС відкриває у Польщі медичний евакуаційний хаб для українських пацієнтів. *Суспільне Новини*. URL: <https://suspilne.media/277464-es-vidkrivae-u-polsi-medicnij-evakuacijnij-hab-dla-ukrainskih-pacientiv/> (дата звернення: 16.12.2022).
8. Прищепа Я. Старший син королеви Єлизавети принц Чарльз став королем. *Суспільне Новини*. URL: <https://suspilne.media/279828-starsij-sin-korolevi-elizaveti-princ-carlz-stav-korolem/> (дата звернення: 16.12.2022).
9. "Де мій Віталік?". Три історії про воєнні злочини росіян в Україні та чому вони загрожують світовій безпеці. *Суспільне Новини*. URL: <https://suspilne.media/277550-de-mij-vitalik-tri-istorii-pro-voenni-zlocini-rosian-v-ukraini-ta-comu-voni-zagrozuut-svitovij-bezpeci/> (дата звернення: 16.12.2022).
10. Куренкова О. Проти хіджабу. Чому спалахнули протести в Ірані й чи зможуть іранки вибороти собі права. *Суспільне Новини*. URL: <https://suspilne.media/285417-proti-hidzabu-comu-spalahnuli-protesti-v-irani-j-ci-zmozut-iranki-viboroti-sobi-prava/> (дата звернення: 16.12.2022).